Qorti tal-Magistrati (Ghawdex)
Gurisdizzjoni Superjuri
Sezzjoni Generali

Magistrat Dr Joanne Vella Cuschieri B.A., Mag. Jur. (Eur. Law.) LL.D.

Illum il-Hamis, 22 ta' Settembru, 2016

Rikors Guramentat Numru:- 10/2014JVC

Nicholas Formosa

Vs

Rita Azzopardi u r-Reverendu Monsinjur Dun Guzepp Azzopardi u b'digriet tat-13 ta' Frar 2015 il-gudizzju gie trasfuz f'isem Rita Azzopardi stante l-mewt tieghu fil-mori tal-kawza

Il-Qorti;

Rat ir-rikors guramentat fejn l-attur ippremetta:-

1. Illi l-intimati Rita Azzopardi u r-Reverendu Monsinjur Dun Guzepp Azzopardi jigu z-zijiet materni tar-rikorrent Nicholas Formosa u huma mdahhlin sew fl-eta'. L-intimat Dun Guzepp Azzopardi huwa wkoll bed-ridden u jiddependi ghal kollox ghall-bzonnijiet tieghu fuq haddiehor;

2. Illi l-esponenti Nicholas Formosa ghamel zmien konsiderevoli jippresta servigi, kuri u assistenzi lill-intimati fil-bzonnijiet kollha taghhom, b'mod partikolari lill-intimat Dun Guzepp Azzopardi;

3. Illi dan ix-xoghol kollu kien isir mill-esponenti bl-intenzjoni li huwa jinghata kumpens xieraq ghax-xoghol li huwa kien qieghed jaghmel fl-interess tal-istess intimati;

4. Illi tul iz-zmien kollu li l-esponent Nicholas Formosa ilu jippresta tali servigi lill-intimati, l-intimati dejjem irrikonoxxew l-entita' ta' dawn is-servigi. Di fatti ghalkemm l-esponenti gieli rcieva xi ammonti zghar ta' flus mill-intimati, huwa mhux biss inghata

x'jifhem izda effettivament gie mwieghed mill-intimati li eventwalment kien sejjer jinghata kumpens xieraq u adegwat ghax-xoghol li kien qieghed jigi mwettaq minnu. Ghalkemm l-esponenti kompla ghaddej bix-xoghol tieghu u minkejja tali weghdi da parti tal-intimati, tali kumpens pero' baqa' qatt ma inghata;

5. Illi l-esponenti jixtieq li huwa jithallas tas-servigi li huwa ppresta lill-intimati;

6. Illi minkejja li l-intimati gew interpellati sabiex bonarjament jersqu ghal-likwidazzjoni u l-hlas ta' dawn is-servigi permezz ta' ittra ufficjali numru 551/2013 datata disgha u ghoxrin (29) ta' Ottubru 2013, huma baqghu nadempjenti. Anzi wara l-ispedizzjoni ta' din l-ittra u kuntrarjament ghall-weghdi li huma kienu ghamlu precedentement lill-esponenti, l-intimati biddlu l-verzjoni taghhom u bdew jargumentaw li m'hu dovut l-ebda kumpens lill-esponenti;

7. Illi per konsegwenza kellha ssir din il-kawza;

Talbu lil dina l-Onorabbli Qorti:

(1) Tiddikjara illi r-rikorrenti Nicholas Formosa irrenda servigi, kuri u assistenzi lill- intimati li ghalihom jisthoqqlu kumpens;

(2) Tillikwida l-kumpens dovut lir-rikorrenti Nicholas Formosa ghas-servigi kuri u assistenzi rezi minnu lill-intimati;

(3) Tikkundannahom sabiex ihallsu lir-rikorrenti dan il-kumpens hekk likwidat.

Bl-ispejjez inkluzi dawk tal-ittra ufficjali numru 551/2013 datata 29 ta' Ottubru 2013 kontra l-intimati u bl-ingunzjoni ghas-subizzjoni illi ghaliha minn issa huma msejha.

Rat ir-risposta guramentata tal-konvenut li eccepixxa:

1. Illi fl-ewwel lok ai termini tal-Artikolu 158 tal-Kap. 12 il-konvenuti qeghdin jikkontestaw il-premessi u fatti kollha dikjarati fir-Rikors Guramentat;

2. Illi t-talbiet tal-attur ghandhom jigu michuda stante li huma nfondati fid-dritt u fil-fatt;

3. Illi fir-rigward tal-konvenuta Rita Azzopardi jigi eccepiet illi ma huwiex minnu li gew rezi xi servigi mill-attur fil-konfront taghha stante li ghalkemm ghandha eta' avvanzata hija ghadha taghmel kollox hi;

4. Illi wkoll fir-rigward tal-konvenuta Rita Azzopardi l-unika servigi li huwa rrenda kien illi fi ftit okkazjonijiet huwa wassalha l-isptar ghal xi visti, izda kull darba li ghamel dan il-konvenuta Rita Azzopardi halsitu minnufih billi taghtu ghaxar Ewro (€10) kull darba;

5. Illi fir-rigward tar-Reverendu Dun Guzepp Azzopardi jigi eccepiet illi ghalkemm huwa minnu li prezentament huwa bed-ridden, jigi rrilevat ilu hekk sa minn April tas-sena elfejn u tlettax (2013) u cioe' mhux ghal "zmien konsiderevoli" kif allegat mill-attur;

6. Illi fil-fatt lil Dun Guzepp Azzopardi tiehu hsiebu ohtu l-konvenuta Rita Azzopardi stess u s-servigi li kien jipprestalu l-attur kienu sempliciment ghal nofs siegha filghodu u nofs siegha ohra filghaxija, ghal liema servigi l-attur diga gie kkumpensat iktar milli b'mod gust mill-konvenuti;

7. Illi fil-fatt minhabba l-ghaxar Ewro (€10) li l-konvenuti kienu jhallsu lill-attur kull darba li jmur igib il-hrieqi u l-ghaxar Ewro (€10) kull wiehed (jigifieri €20) kull darba li kien igib il-medicini, ftit gimghat qabel ma l-attur baghat l-ittra ufficjali tieghu bin-numru 551/2013, il-konvenuta kienet taghtu elf Ewro (€1000) bhala hlas ta' dak kollu li kien ghamel ma' Dun Guzepp Azzopardi;

8. Illi fil-fatt ma huwa dovut xejn lill-attur peress illi ta' dak li ghamel dejjem thallas minnufih u thallas iktar milli kien xieraq u barra mill-pagamenti li sarulu mill-konvenuti, dawk tal-ahhar tawh

ukoll karozza li l-attur kien u ghadu jaghmel uzu minnha b'mod liberu u li llum giet ittrasferita fuq ismu;

9. Illi l-pretensjonijiet li qed jivvanta l-attur f'dan ir-Rikors Guramentat ma huma xejn ghajr pretensjonijiet esagerati li qed isiru sabiex jabbuza mill-bouna volonta tal-konvenuti. Fil-fatt fl-ahhar jiem li kien imur ghand il-konvenuti, l-attur l-ewwel talabhom id-deheb taghhom, imbaghad bicca raba' u mbagħad bicca art retrostanti d-dar ta' residenza tal-konvenuti, u meta ma accettawx li ssir donazzjoni ta' din l-art, l-attur ma marx iktar ghandhom;

Salv eccezzjonijiet ohra fil-fatt u fid-dritt.

Rat illi fil-verbal tas-7 ta' Ottubru, 2015 il-konvenuta talbet u giet awtorizzata tissolleva l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fil-konfront tat-talbiet attrici ai termini tal-artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili u cioe' l-perjodu ta' hames (5) snin.

Rat ix-xhieda, dokumenti u provi kollha esebiti;

Rat illi fil-verbal tad-9 ta' Marzu, 2016 il-kawza giet differita ghal-lum bil-fakulta' li l-partijiet jaghmlu s-sottomissjonijiet taghhom bil-miktub f'termini mposti fuqhom;

Rat is-sottomissjonijiet esebiti fl-atti.

Rat l-atti kollha.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawza ghall-hlas ta' servigi li l-attur, li xoghlu huwa dak ta' 'nurse' jsostni li huwa ppresta tul numru ta' snin lill-konvenuta Rita Azzopardi u lil huha r-Reverendu l-Monsinjur Dun Guzepp Azzoppardi it-tnejn ta' eta' avanzata sew. Il-konvenuti jigu z-zijiet materni tal-attur. Il-konvenut gie nieqes fil-mori tal-proceduri u cioe' fis-26 ta' Gunju, 2014 fl-eta' ta' 88 sena u l-atti gew trasfuzi f'isem ohtu Rita Azzopardi cioe' l-konvenuta li llum iggib mad-90 sena. Da parti taghha Rita Azzopardi ssostni li l-attur qatt ma ppresta servigi lilha ghajr li kien jigbor il-pirmli ghaliha u johodhomlha d-dar u li ta' dan kienet thallsu u li wassalha

ghall-appuntamenti medici u li ta' dawn kienet thallsu. Ta' kull servizz li kien jaghti bhal per ezempju tilqim, tehid ta' pressjoni jew zokkor il-konvenuta ssostni li kien jithallas. Tichad li pprestalha xi tip ta' servigi ohra. Fir-rigward tal-konvenut illum mejjet il-Monsinjur Guzeppi Azzopardi gie eccepiet li ghalkemm huwa minnu li l-attur ippresta servigi, gie sostnut li huwa thallas ta' dawn is-servigi u li allura ma hemm xejn dovut.

Illi bhala fatti mill-atti jirrizulta li presso o poco dwar x'sehh tul is-snin hemm qbil bejn il-partijiet u dan meta wiehed iqabbel l-affidavit tal-attur Nicholas Formosa (fol. 274), l-affidavit ulterjuri (fol . 476) u d-diversi kontro ezamijiet li sarulu (fol. 374 u 477) mal-affidavit tal-attrici (fol. 100) u x-xhieda u kontro-ezamijiet taghha (fol. 29 u fol. 320). Li ma hemmx ftehim fuqu huma principalment l-intenzjonijiet tal-partijiet wara l-azzjonijiet rispettivi taghhom u huwa wkoll dubjuz it-tul ta' zmien tas-servigi rezi principalment lill-konvenut.

Illi mill-atti l-Qorti (minghajr ma qed tipprova ddahhal il-provi kollha f'din id-decizjoni stante li huma pjuttost voluminuzi) tislet il-fatti segwenti:

1. Illi l-konvenuti originarjament kienu bosta ahwa u lkoll kienu jirrisjedu flimkien (dawk mhux mizzewgin) fl-istess dar u li fl-ahhar ghaxar snin kienu biddlu d-dar ghal dar ohra fl-istess triq f'Kercem ghaliex kienet akbar u b'anqas turgien allura kienet ta' anqas tbatija ghall-ahwa li lkoll kienu ta' eta' kbira;

2. Illi mhux kontestat li l-attur, li jigi t-tifel ta' oht il-konvenuti, spiss kien jippresta kuri u assistenza lil huthom qabel dawn mietu tant li l-partijiet jaqblu li kien isir anki xi hlas ghal dak li kien jaghmel l-attur. Kien jitqabbad l-attur principalment ghar-raguni li huwa 'nurse' allura seta' jippresta certu kuri li forsi persuna mhux kwalifikata ma tkunx tista' taghti jew jaghti dawn il-kuri b'aktar efficjenza u heffa. Fil-fatt dwar wahda mill-ahwa li mietet bl-isem ta' Zarena li mietet fis-sena 2001 hemm qbil li l-attur kien jithallas hames liri ta' kull darba li kien imur idewwiha. L-attur fl-affidavit tieghu anzi jsostni li huwa dejjem b'xi mod thallas tas-servigi li kien jaghti lil hut l-atturi;

3. L-attur isostni li huwa beda jippresta servigi fil-konfront tal-konvenuta Rita Azzopardi lura sa mis-sena 2007 meta din waqghet

ghall-ewwel darba. Il-konvenuta izda tichad dan b'mod kategoriku u tghid li kull darba li waqghet hija dejjem kellha l-assistenza ta' Miriam Grima li kienet torqod ghandhom. Mill-atti jirrizulta li din Miriam Grima trabbiet mal-konvenuti u huthom, telqet mid-dar tal-konvenuti meta zzewget izda baqghet trendilhom assistenza u li malli giet ghall-eta' tal-pensjoni jew ftit qabel regghet marret tghix maghhom stante li t-tfal kienu kibru u l-konvenuti talbuha l-ghajnuna. Ilha f'din is-sitwazzjoni mill-anqas ghal dawn l-ahhar seba' snin. M'hemmx kontestazzjoni li hija din Miriam Grima u r-ragel taghha Joseph Grima li jipprovdu servigi ta' tindif, ikel, hasil ta' hwejjeg u sostenn iehor billi jorqdu mal-konvenuti (llum mal-konvenuta biss) fid-dar taghhom. Minn dak li rat mill-atti l-Qorti mihijiex konvinta li l-attur kien jippresta xi servigi lill-konvenuta, oltre dawk li kienet thallsu ghalihom, anki meta din wegghet ghaliex hija kienet irkuprat sew u fil-ftit zmien li kellha bzonn l-ghajnuna kienet Miriam Grima li tathiela mhux l-attur. Dwar il-fatt ammess li l-attur kien jigbor il-pirmli tal-konvenuta, xi ftit drabi wassalha ghall-vista u darba qatalha l-punti din il-qorti temmen il-verzjoni tal-attrici (u ma jidhirx lanqas li huwa kontestat mill-attur) illi hija dejjem hallset €10 ghal kull darba li gabar il-pirmli, €10 ghall-visti f'Ghawdex u €20 ghal meta kellha vista Malta. L-attur da parti tieghu jinsisti izda li meta nizlu Malta kien hu li hallas il-passagg fuq il-vapur ghall-karozza u s-sewwieq. Apparti dawn l-ispejjez ta' darba ma jirrizultax li l-attur qatt hareg xi spejjez ohra ghall-konvenuti li ma rkuprax minghandhom bhal per ezempju meta ordna sodda jew oggetti ohra ta' bzonn ghaz-zewg konvenuti tant li hu stess jammetti li thallas. Il-konvenuta tinsisti wkoll li meta l-attur kien jiehu l-pressjoni taghha u tal-konvenut l-iehor jew iz-zokkor (bil-magna taghhom stess) u li fi kliem l-istess attur fil-kontro-ezami ma hi xejn ghal dak li huwa xoghol, hija wkoll kienet thallsu;

4. Illi ghal dak li huma pirmli tal-konvenut Monsinjur Azzopardi l-attur ukoll ma jikkontestax fl-affidavit tieghu l-fatt li kien jithallas €10 kull darba li jigborhom. Jirrizulta li sahansitra jekk jigbor taz-zewg konvenuti f'daqqa xorta kien jippretendi €10 kull wiehed u cioe' €20. Il-Qorti tinnota li dawn il-medicini kienu jingabru mill-Isptar t'Ghawdex fejn fil-fatt l-attur jahdem ghalhekk ma kienx xi strapazz kbir ghalih li jigborhom;

5. Illi hija l-istess Miriam Grima (oht l-attur) li tikkonferma li l-kura u assistenza **<u>medika</u>** neccessarja fid-dar tal-konvenuti dejjem ta' l-attur

ghaliex dak huwa xoghlu ghajr ghal meta kien jingieb it-tabib. Fil-fatt jirrizulta li tul iz-zmien li l-konvenut Monsinjur Giuseppe Azzopardi dam ma jistax iqum mis-sodda, l-attur kien imur kuljum filghodu u filghaxija biex jahsel u jbiddel lill-istess Monsinjur, jaqla' l-lozor u jdewwi xi 'bed soars' li seta' kellu l-konvenut. Xoghol Miriam Grima f'dawn ic-cirkostanzi kien li filghodu tipprepara l-mishun biex l-attur isibu lest u wara tahsel il-lozor li jkunu tnehhew;

6. Ghal dak li huwa ghoti u tehid ta' pirmli mill-konvenut ta' kuljum hija l-konvenuta stess li taqbel li originarjament kienet tippreparhom hi u kienet anki hadet hsieb li jkun hemm kontenituri apposta sabiex dawn jitqassmu skont jekk hux filghodu, f'nofinshar jew filghaxija izda mbaghad kien hemm zmien fejn hija qalet lill-attur jiehu hsieb iqassamhom hu fil-kontenituri la xorta kien imur darbtejn kuljum;

7. Dwar l-assistenza ta' kuljum li kien jaghti l-attur lill-konvenut, li ma hemmx qbil bejn il-partijiet hija t-tul ta' din l-assistenza tul iz-zmien u wkoll kemm kien fil-fatt kien idum bhala hin f'kull vista li kien jaghmel l-istess attur. Mill-atti izda rrizulta li l-attur kien imur zgur ftit qabel jibda xoghol fis-7.00a.m. u minn dak li rat mill-atti l-Qorti ma tqisx li l-attur kien idum aktar minn nofsiegha filghodu u fil-ghaxija l-attur kien imur wara li jkun irritorna lura d-dar u kiel u hafna drabi kienu imur l-ahhar haga fil-gurnata lejn it-8.30p.m. Dan jirrizulta minn diversi xhieda izda b'mod partikolari mix-xhieda ta' martu Anna Formosa (fol. 108 u fol. 466). Mill-atti jirrizulta wkoll li l-kuri ta' filghaxija zgur ma kienux jiehdu aktar min-nofsiegha ghalkemm il-Qorti ma tistax teskludi li l-attur kien idum naqra aktar ghaliex kien joqghod ipacpac b'mod partikolari mal-Monsinjur;

8. Illi dwar iz-zmien meta effettivament l-attur beda jattendi kuljum fid-dar tal-konvenuti sabiex irendi l-assistenza lill-konvenut il-provi kollha jimmilitaw favur it-tezi li dan beda jsir mill-gurnata li l-Monsinjur konvenut spicca ma jistax johrog mis-sodda. Irrizulta li dan kien madwar Marzu, April tas-sena 2013. L-istess tobba kuranti li xehdu fl-atti kif ukoll ir-rapprezentanti tal-Isptar Generali t'Ghawdex jikkonfermaw mill-'file' relattiv tal-Isptar li kien f'dan il-mument li l-Monsinjur ma baqax ambulanti lanqas fid-dar. L-attur isostni li l-kura kontinwa bdiet fil-mument li l-Monsinjur ma baqax jitla' l-Katidral iqaddes izda lanqas jaqbel mal-konvenuti meta dan sehh tant li jmur lura ghas-sena 2007. Il-konvenuta tichad dan u pprovdiet il-ktieb tal-

quddies tal-Monsinjur a fol. 368 li jevdienzja li sa Marzu, 2009 l-Monsinjur kien ghadu jitla' l-Katidral iqaddes. Wara Marzu, 2009 huwa beda jqaddes id-dar (u dan apparti t-tieni ktieb tal-quddies esebit jikkonfermah ukoll it-tabib kuranti Dr. Joseph Farrugia li jixhed li kien jara l-artal fil-kamra tas-sodda) u baqa' jaghmel hekk sat-8 ta' April, 2013 minn fejn jirrizulta li minn dak in-nhar intefa' fis-sodda u ma setax lanqas jinzel biex iqaddes. Mill-atti rrrizulta li madwar sitt xhur, seba' xhur wara li l-konvenut spicca fis-sodda u allura bi bzonn kontinwu li jigi mahsul, jinbidlulu 'nappies' ecc. l-attur kellu xi jghid mal-konvenut u minn rajh waqqaf hesrem dak kollu li huwa kien jaghmel maghhom u ma marx aktar lejn id-dar taghhom;

9. Illi l-partijiet jaqblu bejniethom li apparti l-flejjes imsemmija aktar 'il fuq, il-konvenuta kienet taghti €10 ohra lill-attur fi frekwenza ta' madwar darba fil-gimgha, fi kliem il-konvenuta kull nhar ta' Gimgha u dan tul iz-zmien kollu li l-attur ippresta servigi lill-Monsinjur Azzopardi b'mod partikolari rrilevantament meta dan fil-fatt beda jsir u cioe' jekk hux fis-sena 2007, 2009 jew meta spicca 'bed-ridden'. Mill-atti l-Qorti tqis li l-probabbilta' hu li dawn il-pagamenti ta' kull gimgha bdew isiru fis-sena 2009 u cioe' mill-perjodu meta gie ppruvat permezz tal-ktieb tal-quddies li l-Monsinjur ma baqax fil-kundizzjoni li jitla' l-Katidral. Jirrizulta wkoll mill-atti li l-ahhar zewg pagamenti li saru lill-attur li kienu lejn Settembru tas-sena 2013 kienu ta' €20 fil-gimgha;

10. Illi apparti dak suespost, jirrizulta li l-attur kien ikun involut f'certu okkazzjonijiet sabiex jibghat ghat-tabib meta jkun hemm bzonn u fil-hin ta' xoghlu kien ikellem it-tobba kuranti b'mod partikolari tal-konvenut u jiehu hsieb li jimtlew xi karti medici tal-konvenuti hafna drabi fil-hin li huwa jkun xoghol ghaliex jiltaqa' mat-tobba in kwistjoni. Il-konvenuta ma taqbilx li min kien jibghat ghat-tobba d-dar kien jaghmlu unikament hu izda tghid li spiss kienet tibghat ghat-tabib hi. It-tabib kuranti izda li xehed fl-atti u kkonferma li l-attur kien involut sew sabiex jiehu hsieb u jibghat ghat-tobba ghal dak li jirrigwarda l-konvenuti b'mod partikolari l-konvenut Monsinjur Azzopardi;

11. Da parti tieghu l-attur isostni li l-konvenuta kienet qaltlu sa mill-bidu li talli jgib il-pirmli taghhom hija kienet ser thalli legat ta' Lm10,000 fit-testment taghha. Da parti taghha l-konvenuta tammetti fl-affidavit taghha (fol. 18) li huwa minnu li hija kienet ipprovdiet ghal tali legat

mhux biss ghall-pirmli izda wkoll tal-kuri rezi b'mod partikolari lil huwa izda ma tikkonfermax li hija kienet infurmat b'dan lill-attur.

12. Jirrizulta mill-atti li gie zmien lejn Settembru, 2013 (certament zgur qabel il-prezentata tal-ittra ufficcjali f'Ottubru, 2013 u ghalhekk zgur mhux fi zmien il-Milied kif isostni l-attur fix-xhieda tieghu) u cioe' ftit xhur qabel il-mewt tal-Monsinjur f'Gunju 2014, fejn il-konvenuta minn rghajja u bi qbil mal-konvenut l-iehor ghaddiet is-somma ta' €1000 lill-attur, skont hi bhala rigal ghaliex kienet thobbu stante li neputi taghha, liema somma l-attur accettaha minghajr ebda problemi. Wara din l-ghotja izda l-attur isostni li l-konvenuti qabdu diskors mieghu dwar li ma kienux qed jikkompensawh bizzejjed ta' dak li kien qed jaghmel filwaqt li l-konvenuta tghid li huwa minnu li sar certu diskors dwar rigal li huma xtaqu jaghtu lill-attur wara mewthon izda dan qatt ma kien f'sens ta' kumpens ghal dak li kien ghamel maghhom. Jirrizulta mill-atti nkontestat li f'dan il-punt l-attur ippretenda li minn dak iz-zmien 'il quddiem l-ewwel li jinghata munita tad-deheb fix-xahar izda l-konvenuta qaltlu li ma kellhiex, imbaghad ippretenda li jibda jithallas €10 ghal kull darba li jmur jindokra l-Monsinjur cioe' jekk imur darbtejn kuljum allura kellu jithallas €20 kuljum. A fol. 385 tal-process jixhed in kontro-ezami li qabel:

'Dak iz-zmien la kelli l-ebda hsieb u lanqas l-ebda pretensjonijiet'.

Dan jikkontradixxi ferm dak li l-attur sostna fir-rikors guramentat tieghu li huwa dejjem ta s-servizzi tieghu bi hsieb li jigi kumpensat. Certament jevidenzja li sa dak iz-zmien l-attur jidher li kien kuntent b'dak li kien jithallas u li kien minn dak il-mument li se mai beda jippretendi aktar.

Il-konvenuta jidher li ma accettatx li thallas €10 ta' kull darba li l-attur kien imur ghaliex sostniet li hija ghandha biss il-pensjoni u kompla jsir diskors fis-sens li l-attur, la darba l-konvenuti ma setghux ihallsuh flus, talab li jinghata ghalqa, il-konvenuta pproponiet li tinghata ghalqa barra z-zona ta' zvilupp b'testment izda l-attur ma riedx hekk. L-attur insista li dik l-ghalqa ma tiswa xejn u li kellhom ituh ghalqa li tmiss mad-dar tal-konvenuti fiz-zona ta' zvilupp. Il-konvenuti kienu waslu li jtuh nofsha izda b'testment izda l-attur riedha b'donazzjoni u mhux bit-testment u kien hawnhekk li waqaf hesrem mill-attivita' tieghu mal-konvenuti. Ta' rilevanza f'dan l-istadju huwa li t-tabib kuranti tal-konvenut Dr. Joseph Farrugia (cioe' tabib u mhux 'nurse') xehed li huwa

dejjem zamm €15 kull darba li huwa kien jinvista liz-zewg konvenuti anki f'daqqa billi jiccekkjalhom il-pressjoni u zokkor u testijiet simili. L-attur prosegwa sabiex ghamel ittra ufficcjali datata 23 ta' Ottubru, 2013 fejn talab ghall-hlas ta' servigi rezi lill-konvenuti u fetah il-kawza odjerna nhar l-1 ta' Frar, 2014;

13. Jirrizulta wkoll mill-atti li wara li l-attur waqaf minn dak li kien jaghmel fil-konfront tal-konvenut fil-perjodu ta' madwar Settembru, 2013, il-kura b'mod partikolari tal-Monsinjur waqghet kollha fuq oht l-attur Miriam Grima li gia kienet tirrisjedi mal-konvenuti flimkien ukoll mar-ragel taghha Frans Grima;

14. Jirrizulta wkoll li sfortunatament sahhet il-konvenut Monsinjur Azzopardi baqghet sejra lura tant li miet f'Gunju tas-sena 2014.

15. Ghal dak li huma assi tal-konvenuti ma hemmx kontestazzjoni (kif anki verbalizzat mill-istess konvenuta) li l-assi tal-konvenuti ma kienux zghar u li l-konvenuta mhix qed tinsisti li ma ghandhiex minfejn thallas izda li ma hu dovut xejn.

Fil-qosor dak suespost huma l-aktar punti mportanti li jemanu mill-provi voluminuzi fl-atti li l-Qorti qrat kelma b'kelma.

L-eccezzjoni tal-preskrizzjoni:

Illi l-ewwel eccezzjoni li jehtieg li tigi sorvolata hija l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni fil-konfront tat-talbiet attrici ai termini tal-artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili u cioe' l-perjodu ta' hames (5) snin. Il-Qorti taghmel mill-ewwel referenza ghall-ittra ufficjali datata 29 ta' Ottubru, 2013 notifikata lill-konvenuti b'dana li jirrizulta li certament il-pretensjonijiet tal-attur kif imorru lura sa' Ottubru, 2008 huma koperti u mhux preskritti. Ghal dak li huma pretensjonijiet precedenti Ottubru, 2008 din il-Qorti rrizultalha mill-atti li mhux pruvat li l-attur ippresta xi servigi partikolari qabel Ottubru, 2008 lill-konvenuti personalment ghajr ghall-prokura tal-medicini li izda huwa ammess li ta' dan kien jithallas ghalhekk ghalkemm dak il-perjodu huwa manifestament preskritt fil-fatt din ma taffettwax il-pretensjonijiet tal-attur.

L-attur da parti tieghu izda fis-sottomissjonijiet tieghu jinsisti li kien hemm ammissjoni tad-debitu mill-konvenuti fiz-zmien meta kien qed

jigi diskuss li huwa kellu jinghata kumpens divers fi flus jew muniti tad-deheb jew konsegwentement kien hemm kliem fuq ghotja ta' raba'. Dan kien madwar Settembru, 2013. Il-Qorti izda ma taqbilx ma' dan anki ghas-semplici fatt li l-attur stess fil-kontro-ezami tieghu a fol. 385 li sa dak iz-zmien huwa ma kellu ebda pretensjoni u ghalhekk aktar u aktar ma jistax ikun li l-konvenuti accettaw id-debitu ta' xi servigi b'lura la darba lanqas l-istess attur ma kellu xi pretensjoni. Il-Qorti wara li gharblet l-atti kollha tqis li l-kliem dwar kumpens li kien qed isir lejn il-perjodu ta' Settembru, 2013 kien qed isir bl-ghan li l-attur ikompli jaghti s-servizzi tieghu 'l quddiem u mhux biex jigi kumpensat b'lura. Tant hu hekk li l-ewwel kliem kien fis-sens li minn dak iz-zmien 'il quddiem jibda jinghata munita tad-deheb fix-xahar u meta dan ma rrizultax talab li jithallas €10 kull vista izda ma kienx hemm kliem fuq dak li ghadda.

Il-Qorti ghar-ragunijiet suespost, tiddeciedi l-eccezzjoni dwar il-preskrizzjoni billi tiddikjara li l-pretensjonijiet tal-attur li jmorru oltre u cioe' lura minn Ottubru tas-sena 2008, jekk jigu pruvati, huma preskritti bid-dekors tal-hames snin mid-data tal-ittra ufficcjali u dan ai termini tal-artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili.

Bazi Legali ghat-talbiet attrici:

Illi ai termini tal-Kodici Civili s-servigi huma kkunsidrati bhala tip ta' kwazi-kuntratt. L-artikolu 1012 tal-Kodici Civili jiddefenixxi l-kwazi-kuntratt bhala:

"fatt lecitu u volontarju, li minnu tohrog obbligazzjoni lejn persuna ohra, jew obbligazzjoni tal-partijiet lejn xulxin."

Abbazi tal-principju delineat f'dan l-artikolu persuna li tippresta servigi tesigi d-dritt li tigi kumpensata u dan ghar-raguni li hija tkun qed tarreka vantagg lill-persuna li tkun qeghdha tircievi tali servigi. Tul is-snin izda l-Qrati taghna varjaw il-mod kif iharsu lejn is-servigi u l-hlas taghhom.

Fil-kawza fl-ismijiet **Giuseppina Deidun et vs. Emila Poggi et** deciza l-Prim'Awla tal-Qorti Civili nhar is-6 ta' Ottubru, 1954 inghad kif isegwi:

'Il-kumpens ghal servigi prestati jista' jkun dovut mhux biss "jure actionis", jew meta jkun pattwit, imma wkoll "officio judicis" jew meta c-cirkustanzi juru

car illi min ippresta s-servigi kellu l-intenzjoni li jithallas ghalihom. Il-prestazzjoni tas-servigi mhix presunta li tkun saret gratuwitament, u l-intenzjoni tal-gratuwita' u r-rinunzja ghall-kumpens ma ghandhomx jigu akkolti facilment. U fil-gurisprudenza recenti, anki ghar-rigward tal-parenti, huwa applikabilii l-principju li kwalunkwe servigi jigu ritenuti prestati bi speranza ta' kumpens, jekk ma jikkonkorrux cirkustanzi tali li jiggustifikaw konkludentement il-gratuwita', sija pure meta hemm relazzjonijiet ta' parentela. Jekk il-provi juru li, meta gew prestati s-servigi, min irrendihom ma kellux intenzjoni li jithallas ghalihom, ma hemmx lok ghall-kumpens. Dak li hu importanti li ghandu jigi ezaminat, biex wiehed jara ghandux ikun hemm kumpens jew le, huwa l-mument meta gew prestati s-servigi; u cirkustanzi sussegwenti ma joperawx retroattivament biex joholqu dritt li ma kienetx intenzjoni tal-partijiet interessati li joholqu.'

F'dan il-kaz kien gie ritenut illi meta gew rezi s-servigi ma kienx hemm hsieb ta' hlas ghalihom u ghalhekk il-Qorti rrigettat it-talba ghal dak il-hlas.

Fil-kawza fl-ismijiet **Ivy Angus vs. Joseph Calleja noe** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili datata 15 ta' Frar, 1958 inghad kif isegwi:

'Azzjoni ghall-hlas ta' kumpens ghal servigi rezi, skont il-kunsens unanimi tal-gurisprudenza nostrali; hija bazata guridikament fuq il-kwazi-kuntratt, u unanimement fuq il-prezunzjoni li min jassoggetta ruhu biex jaghmel servigi lil haddiehor jaghti dak l-istess xoghol bl-iskop li jithallas, ammenokke' ma jkunx ghamlu bi skop umanitarju biss, bla ebda hsieb li jkun kompensat, jew li jaghti dak l-istess servizz lil xi persuna tal-familja tieghu "familiaritatis sew pietatis causa"; f'liema l-ahhar ipotesi, min jirreklama s-servigi jrid ibieghed minnu dik l-istess prezunzjoni, li jkollha aktar sahha, sabiex ikollu success fl-azzjoni li huwa jintenta. Certament, l-intenzjoni tas-serventi li jithallas u tal-persuna servuta li tirrikompensa lil min serviha, huma ta' importanza f'kawzi bhal dawn; kif ukoll mhux ta' min jittraskura l-istat finanzjarju tant tal-persuna serventi kemm tal-persuna servuta; l-ghaliex, tant mill-punto di vista tal-intenzjoni tar-retribwibbilita', kemm mill-punto di vista tal-mizura tal-kumpens, dawn il-punti ghandhom importanza. Hekk, per ezempju, fil-kaz li persuna abbjenti li tmur minn jeddha ddur b'persuna li taf li hija fqira, il-prezunzjoni li dawk is-servigi saru bil-fehma ta' hlas ma tregix; u mill-banda l-ohra lanqas tista' tigi ndotta l-fehma tar-retribuzzjoni tal-persuna servuta li tkun f'dak l-istat finanzjarju. Jinghad ukoll li, jekk persuna li tigi servuta tkun ta' fakoltajiet ekonomici ristretti, imma mhux tali li tkun indigenti, huwa

prezunt li tisserva b'persuna li tkun kuntenta b'retribuzzjoni moderata, u mhux ga tali li tirrendiha ndigenti.'

L-attur fin-nota ta' sottomissjonijiet tieghu jikkwota d-decizjoni **Zammit vs Saliba** deciza fl-1958:

"Fil-gurisprudenza anterjuri (ma kienx hemm) il-presunzjoni tan-non gratuwita . . .fejn servigi gew ritenuti gratuwiti familiaris causa. Imma fil-gurisprudenza aktar recenti anki ghar-rigward tal-parenti, gie applikat il-principju li kwalunkwe servigi jigu ritenuti pprestati bl-isperanza ta' kumpens, jekk ma jinkorrux cirkostanzi tali li jiggustifikaw konkludentement il-gratuwita'."

Skont l-attur ghalhekk jista' jinghad li llum tezisti presunzjoni *juris tantum* li kwalunkwe servigi rezi jkunu qeghdin jigu rezi bl-isperanza ta' kumpens.

Dwar il-kwantifikazzjoni tas-servigi, iz-zewg partijiet fis-sottomissjonijiet taghhom jikkwotaw gurisprudenza simili fejn dak li ghandu jittiehed in konsiderazzjoni huma l-punti segwenti:

'(i) il-grad ta' qrubija bejn min jaqdi u l-persuna meghjuna;
(ii) il-frekwenza tas-servigi moghtija;
(iii) in-natura tas-servigi maghmula;
(iv) il-kedda u t-tbatija nvoluti biex jinghataw is-servigi li dwarhom jintalab kumpens;
(v) il-grad ta' hila jew specjalizzazzjoni mehtiega biex jinghataw tali servigi;
(vi) jekk mal-ghoti tas-servigi l-persuna tkunx ukoll dahlet fi spejjez jew infieq minn butha;
(vii) il-mezzi tal-persuna li bbenefikat mill-prestazzjonijiet;

Ara per ezempju d-decizjoni fl-ismijiet **Tessie Micallef et vs Lawrence Galea et** deciza fit-28 ta' April 2011.

Fl-istess sentenza l-Prim Awla tal-Qorti Civili ddikjarat kif isegwi:

*"Minn ezami tal-gurisprudenza jirrizulta li fil-maggoranza tas-sentenzi l-kumpens qatt ma jkun f'ammonti kbar u dan peress illi s-servigi kwazi dejjem jinghataw minhabba ragunijiet ta' parentela (vide sentenza **Anthony Catania***

***vs Maria Agius** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-11ta' Dicembru 2003(Citaz 1381/1993). Fis-sentenza **Delicata vs Saliba** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-22 ta' Mejju 1989, il-Qorti rriteniet illi s-servigi huma bazati fuq kwazi-kuntratt u mhux fuq kuntratt u kwindi l-kumpens ma jkunx relatat biss mas-servigi, izda ghandom jittiehdu inkonsiderazzjoni diversi fatturi ohra, li ftit jew wisq, inaqqsu r-relazzjoni ekonomika. Dan iwassal biex il-kumpens qatt ma jkun ekwivalenti tax-xoghol li sar."*

Il-Prim Awla tal-Qorti Civili fil-kawza fl-ismijiet **Anthony Catania pro et noe vs Maria Agius** deciza fil-11 ta' Dicembru 2003 irriteniet kif isegwi:

'Dan qed jinghad ghax, bhala regola generali, il-kumpens moghti jkun, ftit jew wisq, imdaqqas meta l-beneficcjarja tkun marida jew mhux mobbli, b'mod li jkollha bzonn assistenza personali u kontinwa: ara kriterju f'dan is-sens li addottat din il-Qorti fil-kawza "Zammit et vs Farrugia Sacco noe" deciza fit-28 ta' Gunju, 1982. Hekk ukoll, fil-kawza "Buhagiar noe vs Mifsud noe", deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Frar, 1983, ghaz-zmien meta s-servigi kien ta' natura ordinarja u l-attrici kienet tmur tliet darbiet fil-gimgha ghand id-decuius u taghmlilha l-facendi kollha tad-dar, il-kumpens moghti kien ta' LM 1 fil-gimgha, fil-waqt li ghas-snin ta' wara, meta d-decuius kienet ta' sikwit timrad u kienet tmur tghix ghand l-attrici peress li kellha bzonn attenzjoni kontinwa u kostanti, il-kumpens moghti kien ta' Lm 3 fil-gimgha.'

Jirrizulta fil-fatt li f'sentenza aktar recenti fl-ismijiet **Francis Mizzi et vs Roseann Galea et**, deciza mill-Qorti tal-Appell nhar it-2 ta' Mejju, 2016 il-Qorti tal-Appell wara li kkunsidrat li kienu verament gew prestati servigi estensivi minn zewg persuni b'mod kontinwu lill-persuna li kienet ma tistax tohrog mis-sodda dik il-Qorti akkordat fl-opinjoni tal-konvenuta fis-sottomissjonijiet taghha '*b'mod generuz*' is-somma ta' €70 kull persuna ghal kull gimgha lill-persuni nvoluti.

Illi applikati l-prinicpji hawn fuq enuncjati ghall-kaz *de quo* jirrizulta lil din il-Qorti dak li jsegwi:

(i) Illi ghalkemm verament jezisti l-element tal-parentela bejn il-partijiet, huwa car li l-konvenuti kienu jibaghtu ghall-attur u mhux ghal haddiehor in vista li huwa 'nurse' kwalifikat tant li huwa kien jippresta servizzi pjuttost relatati ma' l-istess xoghol li huwa kien jaghmel fuq il-post tax-xoghol fid-dar taghhom bhala li jdewwi feriti u jbiddel lill-

konvenut bil-mod kif kien mghallem fil-mument li l-konvenut ma kienx f'posizzjoni li johrog mis-sodda. Oltre dan izda kien jigbor il-pirmli u jiehu l-konvenuti ghal xi visti li izda rrizulta li ta dan kien jinghata xi tip ta' hlas kif inghad aktar 'il fuq. Jirrizulta li l-fatt li kien jigbor il-pirmli ma tantx kien johodlu wisq strapazz ghaliex kien jaghmel dan minn fuq il-post tax-xoghol tieghu u kien jithallas aktar milli adegwatament cioe' €10 kull konsenja lil kull konvenut. L-attur kien jiehu hsieb jaghti x' injezzjonijiet tal-influwenza u xi kultant jiccekkja l-pressjoni u z-zokkor servizzi li izda jirrizulta li kien jithallas ghalihom ukoll bis-somma ta' €10. L-attur kien jiehu hsieb ukoll x'inkartamenti u visti tal-konvenuti izda dan ukoll ma jidhirx li kien johodlu wisq strapazz u hin la darba huwa kien jahdem l-isptar;

(ii) Illi jirrizulta lil din il-Qorti li l-aktar mod kif il-konvenut kien jaghti servigi lill-konvenut (u mhux lill-konvenuta) oltre l-pirmli, karti ecc huwa l-hin li kien iqatta' fid-dar tal-konvenut, filghodu u filghaxija sabiex jahslu, jbiddilu, jdewwieh u jghamillu dak li kien hemm bzonn fic-cirkustanzi. Huwa ta' dan is-servizz li l-Qorti tara l-aktar bazi sabiex l-attur jippretendi servigi li huwa rrenda lill-konvenut il-Monsinjur Azzopardi. Mill-fatti kif esposti aktar 'il fuq jirrizulta li dan l-attur ghamlu zgur ghall-perjodu ta' madwar seba' xhur sa minn meta l-Monsinjur spicca fis-sodda u ma jistax iqum u probabbli ghamlu wkoll mill-mument li l-Monsinjur ma baqax jitla' l-Katidral f'Marzu 2009 u dan sakemm l-istess attur iddecieda li ried jithallas aktar minn dak li kien qed jinghata u la ma kienx hemm ftehim mal-konvenut fil-perjodu ta' madwar Settembru, 2013 waqaf. Illi kien kemm kien twil il-perjodu li l-attur dam irendi tali servizz lill-konvenut Monsinjur Azzopardi jirrizulta li tul dan iz-zmien huwa kien jithallas mill-anqas €10 kull gimgha u kien jithallas €10 meta jaghti xi tip ta servizz iehor bhal li jiehu l-pressjoni, jiccekkja z-zokkor jew jiehu hsieb li jaghmel xi lavattiv. Meta kien iwassal lill-konvenut jew lill-konvenuta ghal xi vista kien ukoll jithallas €10 f'Ghawdex jew €20 jekk Malta ghalkemm f'din tal-ahhar jidher li ma kienx jithallas tal-ispejjez tal-vapur. Tul perjodu twil jidher li l-attur kien kuntent b'dak li kien qed jithallas tant illi sal-perjodu fejn huwa waqaf mis-servizzi li kien jaghti lill-konvenuti huwa bla tlaqliq fl-atti ta' dawn il-proceduri jiddikjara illi sa:

'Dak iz-zmien la kelli l-ebda hsieb u lanqas l-ebda pretensjonijiet'. (fol. 385)

Dan kien ftit wara li sahansitra l-attur kien ircieva, fi kliem il-konvenuta, rigal ta' €1000 minghand il-konvenuti u cioe' lejn Settembru tas-sena 2013. Jirrizulta li f'dak il-mument ukoll l-attur bl-ebda mod ma kkontesta li dan l-ammont ma kienx bizzejjed ghal dak li kien qed jaghmel ghall-konvenut.

Ghalkemm ai termini tal-gurisprudenza r-rinunzja ghall-hlas ta' servigi ghandha tkun wahda cara, il-Qorti tqis li ma tistax tinjora tali dikjarazzjoni tal-attur li bl-aktar mod car u skjett quddiem din il-Qorti ddikjara li lejn l-ahhar tas-servizzi tieghu lill-konvenuti huwa ma kellu l-ebda hsieb u l-ebda pretensjonijiet kontra l-konvenuti. Il-Qorti tqis li dan il-kliem tal-attur ma jista' jfisser u jevidenzja xejn aktar hlief li sa dak iz-zmien (cioe' lejn Settembru tas-sena 2013) l-attur kien kuntent b'dak li kien jircievi ghas-servizzi li kien jaghti. Kien biss f'dan il-perjodu li nqala' d-diskors bejn il-partijiet li kellu jibda jithallas aktar u l-ewwel talab munita tad-deheb kull xahar, imbaghad talab €10 kull darba li jmur, imbaghad meta ra li l-konvenuti rrifjutaw minhabba li skont huma kienu jghixu fuq il-pensjoni talab raba' li izda kellha tkun fiz-zona ta' zvilupp u riedha b'donazzjoni. **Dan izda sabiex huwa jkompli jaghti s-servizzi lill-konvenuti u mhux bhala kumpens ghal dak li gia kien ghamel – dan johrog car mill-provi migbura fl-atti u minn kliem l-istess attur hawn fuq ikkwotat.** Jirrizulta izda lill-Qorti li f'dan l-istadju l-partijiet ma qablux ghaliex il-konvenuti nsistew li kellu jithalla legat wara mewthom u mhux donazzjoni. Rizultat ta' dan l-attur ma accettax u waqqaf hesrem l-ghajnuna li kien jaghti. Dan jevidenzja li mill-mument li l-attur beda jippretendi aktar ghas-servizzi tieghu oltre l-hlas li gia kien jircievi fil-fatt ma kienx hemm ftehim bejn il-partijiet u hu waqqaf is-servizzi. Dan iwassal lil din il-Qorti ghall-konkluzjoni li ma hu dovut l-ebda hlas ghal servigi lill-attur stante li ghas-servigi li huwa rrenda jirrizulta car li hu gie debitament imhallas u li sa l-perjodu ta' madwar Settembru tas-sena 2013 huwa kien kuntent bil-hlas li rcieva. Meta ma baqax jikkuntenta l-attur waqqaf is-servizzi li kien qed jaghti b'dana li ma hemm xejn aktar dovut.

Stante li jirrizulta li ghas-servigi li l-attur irrenda lill-konvenuti huwa thallas u kien kuntent b'dak li thallas u stante li jirrizulta li fil-mument li l-attur ma baqax jikkuntenta b'dak li kien qed jithallas huwa waqqaf is-servizzi tieghu allura ma hemm l-ebda servizzi li jonqos jithallsu u ghalhekk li jehtieg li jigu likwidati, ghaldaqstant il-Qorti ser tghaddi sabiex tichad it-talbiet attrici.

Decizjoni

Ghaldaqstant, il-Qorti wara li rat l-atti kollha u ghar-ragunijiet kollha suesposti taqta' u tiddeciedi din il-kawza billi:

(i) Fl-ewwel lok tilqa' l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni ai termini tal-artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili u cioe' l-perjodu ta' hames (5) snin unikament ghas-servigi pretizi mill-attur li jibdew minn Ottubru, 2008 u lura minghajr izda pregudizzju ghad-decizjoni fuq il-mertu tat-talbiet attrici;

(ii) Tilqa' l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenuti u stante li jirrizulta lil din il-Qorti li tas-servigi, kuri u assistenzi rezi lill-konvenuti mill-attur huwa gie debitament mhallas u kien kuntent b'dak li thallas, stante wkoll li ma jirrizultax li l-attur ta servigi, kuri u assistenzi lill-konvenuti li ma thallsux lilu, in vista tal-konsiderazzjonijiet tal-Qorti suesposti, tghaddi sabiex tichad it-talbiet kollha tal-attur.

Bl-ispejjez kollha kontra l-attur.

(ft.) Dr. Joanne Vella Cuschieri
Magistrat

(ft.) Maureen Xuereb
D/Registratur

Vera kopja

D/Registratur